

СНН

СРБСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРБСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 22. јун 2006.

Нова серија, г. XVI, бр. 25

На крају школске године у Поморишју

Фото: ПРЕДРАГ МАНДИЋ

Довиђења до септембра

Прослављене храмовне славе у Мохачу и Медини

У Мохачу је и ове године достојно прослављена храмовна слава – Духови. Иако се на самом почетку свете архијерејске литургије, коју је уз саслужење свештенства служио Његово Преосвештенство епископ будимски Господин Лукијан, чинило да ће овогодишње празновање, одржано 11. јуна, протећи уз скромније присуство верника, како је време одмицало тако је древна светиња почела да се пуну, јер су се малом броју мештана у празновању патрона месне српске православне цркве прикључили Срби из Виљана, Сечуја, Липове, Мађарбоје, Шумберка, Баје, Сантова, Пантелије, Печуја и других насеља, а дошла су и браћа из Белог Манастира и околине.

Приликом свете архијерејске литургије појало је деветочлано друштво студената Богословског факултета из Темишвара, а свечаном славском беседом присутнима се обратио Његово Преосвештенство епископ будимски Господин Лукијан који је истакавши значај црквеног празника „Духова“ подсетио да се на дан Силаска св. Духа на апостоле прославља и рођендан Цр-

кве да би додао: „Реч је оно што оживљава, поготово Христова реч! И свака Христова реч је испуњена и има да се испуни!“

Преосвећени владика је подсетио да је од мале парохијнице настала Црква која броји више милиона хришћана и нагласио: „И дан данас тај исти свети Дух животворни живи у Цркви и дели се вернима кроз Свете Тајне и остаје нама, вама, у све дане живота нашега.“

У цркви, окићеној травом и грамама, затим се плео венац, није изостала ни литија, а по окончању свете архијерејске литургије у једном од угоститељских објеката града, недалеко од светог храма, у организацији месне српске мањинске самоуправе приређен је славски ручак. Свештенство је угошћено у парохијском дому код домаћина, јереја Радована Савића, пароха мохачког.

Вечерње је отпочело у 17 часова. У древној светињи обављено је резање славског колача и преливање кољива – кум овогодишње славе био је Золтан Јакаб, младић чији су преци пореклом Печујлићи, а догодине ће кумовати Душан Мате, председник Самоуправе Срба у Мохачу.

У порти мохачке српске цркве наступио је КУД „Мохач“

После вечерња, у порти цркве, у присуству многобројног народа, уследио је пригодан културни програм у којем су наступали фолклораши Културно-уметничког друштва „Мохач“ предвођени уметничким руководиоцем Стијаном Филаковићем. Хитроноги играчи представили су се српским играма.

Наставак славе такође је протекао у знаку музике, игре и песме, наиме, уз звуке Оркестра Иштвана Пети Ковача из Мохача у заједничком колу веселили су се и млади и стари, а славско весеље уз јело и пиће – од чије продаје ће приход бити намењен за наставак обнове мохачке гробљанске капеле св. Константина – и уз разговор и дружење, трајало је до у ситне сате.

Слично Мохачанима, и Мединчани су 11. јуна прославили своју храмовну славу Духове, мада истини за вољу, у једином насељу у Жупанији Толна настањеном Србима, слава траје два дана па је празновање Силаска св. Духа на апостоле приведено крају 12. јуна.

Мединчанима су се, иначе, у прослављању патрона светиње придружиле и Будимпештанци, Калазлије, Батлије, Ловрани, Мађарбојци и Срби из осталих крајева, штавише, дошли су и гости, српски православни верници из Хрватске.

У лепо окићеној мединској српској православној цркви, свету литургију служио је јереј Милан Дујмов, парох сантовачки, администратор парохије у Медини који је уједно одржао и свечану славску беседу. У својој проповеди, о. Дујмов је говорио о празнику Силаска св. Духа на апостоле, значају рођендана Цркве и подсетио се прошлости када је у том насељу Срба било много више.

Пуно верника било је и на вечерњу када је обављено освећење славског колача и благосиљање кољива. За славска обележја, ове године, побринуо се господин Пера Рафајловић који је за следећу годину кумство предао Бранку Прстојевићу, Србину из села Лојанице поред Шапца.

После вечерња, уз свирку Оркестра „Весели Удварци“ испред зграде Српског клуба уследило је славско весеље. Певало се, играло, штавише, сјајним музикантима се са својом нераздвајном виолином придружио и чика Милан Козић. Славско весеље трајало је до ране зоре, што значи да је у Медини, где у малом броју, али сложено живе Срби, и ове године достојно и свечано прослављена храмовна слава – Силазак св. Духа на апостоле.

П. М.

О регистрацији бирача пред мањинске изборе

До 1. јуна у Барањи уписано двоје Срба

У седишту Самоуправе Срба у Печују, 3. јуна одржана је регионална трибина под насловом „У сусрет мањинским изборима“. Позиву организатора одазвали су се представници бираних тела Срба у Мохачу и Липови којима су, након поздравних речи Радована Горјанца, председника Самоуправе Срба у Печују, детаљне информације у вези са предстојећим јесењим мањинским изборима дали др Милица Павлов, председница Самоуправе Срба у Мађарској и Ђура Поповић, потпредседник Уреда за националне и етничке мањине у Мађарској. Они су присутне упознали са свим појединостама, прописима које ваља испоштовати већ сада. Наиме, до 15. јула треба поднети регистрационе листе на којима се грађа-

ни српске националности изјашњавају да су припадници српске мањине. Излагачи су подсетили да се свакако морају испоштовати сви термини, у супротном, неће моћи да се формирају српске мањинске самоуправе.

У вези са подношењем кандидатуре чланова српских мањинских самоуправа, једна од потенцијалних невладиних цивилних организација у барањској регији па и шире може да буде Печујско-барањско српско културно удружење – било је мишљење учесника форума, који су упозорили да је навођење идентификационог броја на формулару који је достављен крајем маја на адресу грађана незаконито и није у складу са европским нормама.

Током дискусије, постављена су

бројна питања која су се односила на кандидатуру, изборне јединице, улогу бележника чија ће личност, у неку руку, бити од пресудног значаја, односно, на могућности подношења жалби од стране мањина итд. Жалби, иначе, већ сада има на рачун модификованог Закона о мањинама и новог Изборног закона са чијим прописима се уопште не слаже Никола Поповић, председник Самоуправе Срба у Липови који је упркос малобројности липовачких Срба убеђен да ће сакупити 35 регистрационих листова и неће бити препрека за формирање месне српске мањинске самоуправе у овом насељу, али додаје:

– Са тим законом се ми не слажемо, он је гори него што је био. Не слажемо се са дискриминацијом по којој се морамо регистровати. У кругу народа још увек постоји бојазан ко ће добити ту листу. Нас су већ више пута пописивали, отписивали, записивали, селили, носили, терали и баш зато многи се плаше шта уколико до те листе дође неко такав који може у било какве сврхе да користи документ. То да се ми морамо регистровати јесте дискриминација која нам се уопште не допада.

Регионална трибина окончана је дружењем, а према податку који је саопштен дан раније на конференцији за штампу коју је одржала др Илона Ковач-Ласло, жупанијски главни бележник, уједно руководиолац Територијалне изборне канцеларије Жупаније Барања, до 2. јуна се 130 грађана изјаснило у вези са својом националном припадношћу од којих су двоје били Срби.

Предраг Мандић

Ђура Поповић и др Милица Павлов

После сто година

Обновљен барјак некадашњег помашког српског хора

Поводом стоте годишњице од оснивања помашког српског хора, 17. јуна са почетком у 18 часова у просторијама месног Српског клуба приређена је свечаност на којој је присутнима приказан обновљени барјак овог чувеног певачког друштва. Велики број Помазлија са интересовањем је слушао излагање др-а Ивана Голуба, председника српске самоуправе, базирано на брижљиво проученим историјским подацима и бројним сведочењима његових савременика. Хор је основан на иницијативу народног учитеља и појца Стевана Стојића, на великој свечаности уприличеној у црквеној порти 17. јуна 1906. године, а кума је била Емилија (Милица, Мица) Голуб, ћерка тадашњег пароха, Георгија Голуба. Овом приликом освећен је и хорски барјак на чијем су копљу урезана имена оснивача и неколицине угледних грађана Помаза, који су овој великој свечаности присуствовали. Догађај су поред осталих пропратили: владика Лукијан (Богдановић), чланови чувених помашких породица Лупа и Мандић, градоначелник Сентандреје, Евгеније Думча, као и истакнути званичници са мађарске стране. Историја, такође, бележи, нагласио је Иван Голуб, да су у то време Срби и Мађари, као и припадници других народа у Помазу живели у великој слози, а хор потом бележи дугу и плодну каријеру све до 1991. године када је преминуо његов последњи хоровађа, Игњатије Чобан.

Барјак, све до недавно чуван у српској цркви, у међувремену је рестауриран, уоквирен и окачен на централно место у pročелу Српског клу-

Свечаност у месном Српском клубу

ба. У истој тој просторији шездесетих година прошлог века, под надзором Тихомира Вујичића држане су озбиљне пробе пред снимање најлепших српских народних песа-

Народносни табор обданишта у Помазу

Заједно смо јачи

На иницијативу Естер Абрахам, васпитачице мешовите српске групе обданишта „Долина прича“ у Помазу, за малишане предшколског узраста 12-16. јуна по први пут организован је тзв. народносни камп. То практично значи да је у овој институцији током протекле недеље краће, или дуже време боравило скоро осамдесеторо девојчица и дечака, који су, сходно интересовањима, могли да уживају у различитим занимљивим садржајима.

Поред дружења у заиста пространим и лепо уређеном дворишту, деца се учествовала у изради разних предмета, свакодневно су цртала и бојила на задате теме, које су директно, или индиректно биле везане за српску историју и културу. У савлађивању основних корака из наше богате фолклорне баштине помагали су им Аница Шошић-Крунић са супругом Владимиром Крунићем, а у послеподневним сатима, у друштву у међувремену пристиглих родитеља, српско коло знало је да се развије и по целој травнатој површини обданишта.

У госте су малишанима из Помаза дошли њихови другари из српског обданишта у Будимпешти, а организован је и заједничка посета золошком врту мађарске престонице. Циљ једнонедељне манифестације пре свега је био да се деца, али и њихови родитељи поближе упознају и да се кроз међусобно дружење и разговор пружи могућност за још боље савлађивање српског језика. Нажалост, због великог броја мешовитих бракова и опште тенденција смањивања наглитета, српски језик последњих година овде се чује све ређе и ређе.

На завршној свечаности у петак, за све госте био је приређен роштиљ, а краћи програм приредили су најмлађи играчи „Опанака“ и група „Рузмарин“ из Чобанца. У реализацији ове лепе приредбе учествовали су и материјално је помогли, Градоначелнички уред у Помазу, српска самоуправа, Задужбина за српску мањину, Жељко Тршић са породицом из Сентандреје и, наравно, управа и запослени у помашком обданишту „Долина прича“.

С. М.

Зашто нема крста на Стојићевом гробу?

Бојана Чобан-Симић: „Док смо припремали ову поставку зачуђено сам приметила да на гробу Стевана Стојића нема крста. На ово ми је, у ствари, пажњу скренула новинарка Мађарског Радија и како бих некако „спасила ситуацију“, рекла сам да је то због тога што је више него једносмислено да је Стојић био народни учитељ и појак, а и сам његов споменик налази се поред свештениковог. Ових дана установила сам да на њему ипак постоји део за крст и наш следећи задатак биће да га исклешемо и вратимо тамо где му је и место.“

ма из репертоара хора у студију Мађарског Радија. Заслугом и великим ангажовањем сарадника МР, Петра Требића и члана српске самоуправе у Помазу, Драгана Симића (унука Игњатија Чобана), део тог музичког материјала пребачен је на компакт диск и овом приликом емитован на лицу места. Тај чин на моменте је изазивао веома емотивне реакције присутних, јер је међу њима био велики број потомака и блиских рођака његових некадашњих чланова.

Присном амбијенту допринеле су и нове фотографије из почетног и

каснијих периода у историји хора, на којима су многи препознали, или покушали да идентификују неке од својих предака. О оснивачу и првом хоровађи, Стевану Стојићу (1882-1915), говорила је професорка историје, Бојана Чобан-Симић. У биографији народног учитеља месне српске вероисповедне школе 1903-1915. године стоји да је рођен 5. марта у Великом Светом Миклушу, а у Помазу је остао запамћен као носилац „културне револуције“, оснивач Српског црквеног и певачког друштва, које је 1910. године на такмичењу хорова у тадашњем Градском позоришту (Városi Színház) у Будимпешти освојило златну медаљу.

Стојић се исто тако ревносно бавио и ваннаставним активностима, учествовао је у раду драмске секције, основао земљорадничку задругу. Забележено је такође да је био пасионирани виноградар, да је из ове области писао стручну литературу на српском језику, као и да је био заговорник примене нових метода у ратарству. Таквом Стојићевом духу у потпуности одговара и порука изведена на барјаку „његовог“ хора: „Труди се и ради, песмом живот слади“. Три године после мобилизације Стеван Стојић је 25. јануара 1915. године преминуо у Будимпешти од последица инфекције. У знак захвалности и великог поштовања становници Помаза 1922. године на месном српском гробљу подигли су му надгробни споменик.

Бојана Чобан-Симић у наставку излагања говорила је и о новијој историји хора. После 1915. године хорску палицу преузео је Атанасије Голуб, а од 1939. године, па све до краја живота, 1991. хором је руководио њен отац, Игњатије Чобан: „Имамо податке да је 20-их и 30-их година прошлог века чувени мађарски католички хор у свом саставу имао много чланова из редова наших православних Срба, пошто су они поседовали веома добре гласове. Ово није био само црквени, него прво мешовити, па онда мушки хор. Наступали су на светосавским прославама, на свим славама, од Јегре до Грабовца, а за време социјализма док су постојали срезови, на бројним народносним сусретима. Осим тога били су гости на Левачком сабору, обилазили су два-три пута Топољу, где су исто отпојали Свјати Боже. Мама ми је причала како су једном обишли Крагујевац и тамошњи Маузолеј. Питали су чувара могу ли појати и упркос томе што је одговор (у време социјализма) наравно био негативан, тата је ипак окупии хор. Када су почели појати Свјати Боже, сви присутни стали су као укупани. Био је то изузетан доживљај.“

Често су организовали и пикнике на други, или трећи дан бучуре, 7. или 8. маја. Постојала је газдинска шума где су се заједно са помашким циганским оркестром излазили да се мало разоноде, тако да су они и сами за себе организовали много прилика како би се окупии и дружили.

С. М.

Резултати школске године у Поморишју

У Батањи, у месној Српској основној школи 10. јуна је приређена завршна свечаност повезана са свечаним опраштањем осмака. Као и обично, учioniште су биле украшене цвећем а сви ученици, заједно са родитељима, рођацима, пријатељима, познаницима, помало су гануто пропратили опраштање својих школских другара од другог дома – две ученице, Вера Ваш и Бетина Шоперла, са сетом у гласу, певале су песму „Збогом школо наша мила“. Опростајна и завршна свечаност, у чијем програму су наступали чланови школског хора, рецитатори и играчи, настављена је у Српској сали где се осмацима, поздравним речима, најпре обратила Вера Пејић-Сутор, директорика Српске основне школе која је између осталог рекла следеће:

– На даљем животном путу сигурно ће вас пратити лепе успомене из школе: доживљаји са екскурзија, нервозе пред контролни, звуци звона за одмор па и ситни несташлуци. Али, нема таквог дугачког пута који не би имао и свој крај. Данас, после дужег пута, завршавате основну школу и опраштате се од ње. Желим Вам у име свих наставника и ученика да успешно пребродите сва будућа искушења која стоје пред вама. Сви Вам желимо да постанете људи, да будете успешни, задовољни и срећни. Увек гледајте напред и не заборавите речи Бранка Радичевића: „Од колевке па до гроба, најлепше је ђачко доба.“ Али ниједан растанак не треба да буде коначан, јер врата наше школе ће за вас увек бити отворена.

Уследиле су, потом, речи захвалности осмака, а затим је уприличена додела диплома, повеља и књига ученицима који су својим учењем и радом заслужили да буду награђени. Поклон-књиге су обезбедили побратимљени Беочинци који веома много помажу својим побратимима Батањцима.

Школску годину и званично затвореном прогласио је Никола Ђенеш, заменик директора Српске основне школе који је том приликом дао и општи преглед протекле школске године. Што се тиче рада, он је оцењен као успешан, настава и ваннаставна делатност текле су по плану, било је много наступа, програма, сакупљачких акција, а редовно су излазила и „Ђачка уста“, школски лист за чије објављивање су се потрудиле Снежана Ковачевић и Станислава Гајић које ће током лета потпомагати и рад наших кампова у Батањи и Балатонфевешу.

Иначе, током лета, у батањској Српској основној школи у коју ће из месног Српског забавишта где увек има преко тридесет малишана у септембру закорачити седам новајлија, ђака-првака, извршиће се молерски радови, измена прозора и врата. Радови ће се привести крају до краја лета, а свечано отварање следеће, нове школске године заказано је за 31. август у 17 часова.

У **Чанаду**, у месној Основној школи, такође је закуцао летњи одмор. Наставнику српског језика Фрањо Колару уопште није било лако то-

ком протекле школске године, напоре, сам је морао да обавља предавања, занимања из српског језика и то свим узрастима. Укупно је имао 38 ученика од 1. до 8. разреда, од тога у завршном разреду једног ученика који је учио српски језик – он се сада опростио од свог другог дома. Фрањо Колар, који је у свом раду користио више уибеника зависно од језичког знања деце, занимања из српског језика два пута недељно одржавао је и у забавишту. Из вртића се 3 малишана пријавило у школу, што значи да неће бити достигнута граница од 8 ученика за покретање самосталног разреда. Баш зато, наставник српског језика ће се и даље придржавати праксе спајања разреда. Поред ове потешкоће уочљива је још једна, а она је материјалне при-

Дајана Ђукин, наставница српског језика у Новом Сентивану

На заслужени распуст одлазе и сегедински забавиштарци и њихова васпитачица Наталија Дукић-Стантић

роде. Све је теже одржавати образовну установу, дошло је и до отпуштања педагошких кадрова што указује на чињеницу да се наставник српског језика не може надати доласку особе којој би се поверила занимања на српском језику у месном забавишту а камоли настава српског језика у нижим разредима основне школе. Проблеми, дакле, и даље остају и неће бити премошћени ни до 1. септембра када ће отпочети нова школска година.

У **Десци**, у месној Српској основној школи, година је успешно приведена крају и постигнути су запажени успеси. Како рече учитељица Душица Зорић, са децом је била милина радити, а поготово се то односило на ђаке у 1. разреду. Мало теже било је са ученицима у 2. разреду пошто је код њих језичко знање било различито, док је у 3. разреду имала лакши задатак пошто је Мина Веселинов, иначе из Новог Сентивана, била сама. Поменуто ученицу, ова чињеница није спречила да се истакне са запаженим успесима на пољу рецитовања, из математике, мађарског језика итд. У 4. разреду било их је четворо и остаће запамћени по слози и веома добром колективу. Услови су, дакле, били обезбеђени за добар рад, једино, ту и тамо недостајали су уибеници, међутим, и тај проблем је премоштен. Учитељица Зорић је радила по оквирном програму а само-

вољно се примила да у своје редовне наставне обавезе уврсти четири додатна часа из српског језика. У септембру, ако све буде у реду, нову школску годину у овдашњој установи отпочеће 3 ђака-првака од којих два дечака из дешчанског вртића (забавиште је током ове године имало 23 малишана) који слабије говоре српски и једна ученица из Сегедина којој је српски матерњи језик тако да ће учитељица бити приморана да према томе усклади рад. Душица Зорић је била задовољна децом која су, према речима педагога, била марљива, лепо су радила и дала све од себе тако да је протекла школска година била успешна.

У вишим разредима, са ученицима је радио наставник Јован Јанчкић који је на располагању имао шест основаца.

Најидеалније стање је у **Сегедину**. У српској забавишној групи у Риго улици из године на годину расте број малишана. Родитељи радо уписују своју децу у одељење са српским језиком које предводи васпитачица Наталија Дукић-Стантић. Она је ове године са својим малишанима на градској забавишној берзи освојила ласкаву титулу „најлепши, најсимпатичнији, најбољи“. Нашу забавишну групу подржава и месна српска мањинска самоуправа, а недавно ју је посетила и делегација Министарства за дијаспору Репуб-

лике Србије која је такође обећала помоћ у разним помагалима. Ове године, од вртића, тачније српске забавишне групе опростило се пет малишана, међутим, од септембра има наговештаја да ће осам новајлија доћи. Дакле, бројка од преко двадесет малишана остаје, и зато има разлога за задовољство.

И у Основној школи у Беке улици, руководство установе на челу са директором Жолтом Месарошем, имало је зашто да буде задовољно, напоре, факултативну наставу српског језика похађало је 60 ученика: 12 основаца и 48 средњошколаца. Српски језик основцима је предавала госпођа Елизабета Раконцаи, а средњошколцима госпођа Беа Тот. Полазници српске наставе на располагању су имали два језичка лабораторија а нису оскудевали ни у уибеницима и наставним помагалима. На крају школске године многи су добили одличну оцену и похвалу из српског језика из којег су поједини ученици чак и матурирали. Двоје су одлучили да полажу матуру средњег степена, док су шесторо „гласали“ за виши степен. Пошто настава српског језика средњошколцима потпада у надлежност Гимназије „Јожеф Етвеш“, потражили смо директора Тибора Геру који је био и више него задовољан бројем ученика који су похађали наставу српског језика, штавише, изразио је уверење да ће до 15. септембра број уписаних ученика из српског језика поново достићи већ поменути број ако не и више! Први човек већ поменуте сегединске образовне установе је истакао да су услови за рад били идеални, међутим, ту и тамо недостајале су књиге, литература на српском језику. Баш зато, и путем овог чланка моли помоћ у обезбеђењу лектире на српском језику! У сваком случају, протеклу школску годину из аспекта наставе српског језика, како Тибор Гера тако и Жолт Месарош оценили су веома успешном и изразили наду да ће у Сегедину Основна школа у Беке улици где се за основношколце и средњошколце одвија настава српског језика и даље имати кључну улогу у српском школству. Ради тога, пропацираће и популарисати Основну школу у Беке улици како би привукли пажњу јавности и што већи број заинтересованих за српски језик.

У **Новом Сентивану** такође влада заинтересованост али првенствено због судбине Основне школе. Због малог броја ученика још увек је отворено питање евентуалног укидања установе, што би значило и крај наставе српског језика у овој институцији за коју је и протекле школске године била одговорна наставница Дајана Ђукин. Она је на располагању имала 10 ученика од којих је један био осмак. Што се тиче рада, он се у оквиру недељних пет часова не сметано одвијао, наставница је при настави српског језика користила уибенике предшколског узраста, но, наравно било је и таквих помагала која су била узета из београдског Креативног центра и употребљена су сходно језичком знању деце. Дакле, проблеми су се нагомилали у Новом Сентивану а највећи је онај о којем смо већ говорили: још увек није у потпуности отклоњена опасност затварања установе.

Предраг Мандић

Исповест Арчибалда Рајса пред публиком у Будимпешти

„Чујте Срби, чувајте се себе”

О снова представе „Чујте Срби, чувајте се себе” која је недавно приказана у Амбасади Србије у Будимпешти јесте аутентична исповест великог пријатеља и саборца нашег народа, Швајцарца Арчибалда Рајса. Писана је 1928. године, али никоме ко ју је видео на сцени није промакло да је, нажалост, врло актуална и у наше време. О томе како је овај рукопис прилагођен за сценско извођење, првак београдског Народног позоришта Љубивоје Тадић каже:

– Ја сам пре 12 година први пут видео тај текст у целини. Редитељ представе „Тесла или прилагођавање анђела”, Душан Михајловић ми је још тада предложио да на основу те исповести урадим представу. То смо, због заузетости, оставили за нека каснија времена и тек 2005. редитељ Душко Анђић, који је направио адаптацију текста, предложио је исто то. Учинио ми се вредним да се после толико година занимам за Рајса и да кренемо у реализацију те представе. Све то се поклопило са почетком рада позоришта „Огледало” и са нашом идејом да радимо представе и теме које су филозофске, политичке, мисаоне драме, дакле да радимо једну врсту репертоара која се код нас ретко игра.

У причи Арчибалда Рајса препознатљива се не само његова велика љубав према Србима, него и велико разочарење њима?

– Рајсова прича је, стицајем нестрепних околности, постала његов тестамент. Писана је из његове велике љубави према српском народу и из свега што је доживео у Србији, из његове највеће среће у животу, јер је, како сам каже, пронашао цео један народ и себе у њему. Међутим, она је настала и из његовог великог разочарења, а то су прилике у ондашњој Србији, десет година после великог рата који описује и у овом свом тексту. Занимала нас је и та врта паралеле и везе између тадашњег и данашњег времена, те наше болне препознатљивости, која нас не само боли и привлачи као ствараоце. Као грађанин бих волео да немамо разлога да играмо ову представу или да је играмо само као историјско штиво, а као стваралац волим ту врсту узнемирења које она може да остави зато што је оно просто потребно. Оно јесте и део рада позоришта „Огледало”.

Зашто је тако дуго овај текст био недоступан јавности?

– Бављење Рајсом је и велика одговорност, јер први пут играмо на сцени један текст који спада у наше антологијске текстове и можемо само да пребацимо нашим прецима, па и себи, што тај текст нисмо раније играли. Он је седамдесет година био непознат нашој јавности, а да је на пример, био део школске лектире, можда би се другачије у свести народа стварала слика односа у друштву, односа према власти. Значи, све те слике би можда биле другачије и можда би та препознатљивост данас била мања. Можда би се

Улогу Арчибалда Рајса тумачио је Љубивоје Тадић

људи који се баве јавним дужностима бојали да не буду исти као ови које Рајс спомиње. То је повест коју нам је оставио и после овог текста се и историја другачије тумачи. Он каже: „Ваш први губитак биће губитак граница на вашем северу”, говорећи о 1941. коју он неће доживети, али уосталом и о времену неке врсте ропства које је настало одмах после тога и из којег српски народ још није изашао, или је једно ропство заменио другим. То су чињенице које су учиниле да овај текст буде непознат. Ниједној влади, нити политичкој групи од 1929. године до данас није одговрало да се овај текст објави. То је податак који драматично говори о томе како ми волимо да прећутимо истину, како не волимо да се суочимо са њом.

Пошто сам већ играо и Николу Теслу, Саву Шумановића, Доситеја Обрадовића, Марка Миљанова и друге ликове из наше историје који

Недопустиво

– Рајс у критици српске интелигенције 1928. године говори о људима који су одлазили у иностранство због немогућности да у таквом окружењу стварају оно што су хтели, који су били добровољни изгнаници да би имали могућности да стварају. Однос који је српска јавност, пре свега стручна и научна, имала према Николи Тесли то најбоље показује. Он је 1892. био предложен за „правог члана” Српске краљевске академије наука и уметности и требало је да прођу деценије да би 1937. био проглашен. Шта би се десило да је Тесла за то време умро, што се могло десити? Он у том случају никада не би постао српски академик, а то је постао захваљујући својој дугочекности. То је недопустив однос који ми имамо према неким значајним личностима, на шта је указивао и Рајс.

су били значајни и за мој рад који је у оваквим представама другачији него у уобичајеним улогама. Овакви ликови захтевају пажљива истраживања и ја сам, припремајући се, прочитао пуно историјских књига, желећи да се обавестим о свакој од тема о којима они говоре.

Да ли је текст представе у целини аутентичан Рајсов рукопис или је било неких интервенција на њему?

– Интервенције редитеља у адаптацији је било само на почетку, када је хтео да уприличи први сусрет Рајса и новинарке. Све остале идеје и чињенице које Рајс саопштава су аутентичне. Сва његова размишљања о ситуацији у Србији су аутентична и желели смо да она буду што вернија ономе што је он написао, дакле да задржимо документарност и веродостојност целе приче. Нажалост, нема разлога да се текст актуелизује зато што је он болно актуелан и данас. Када говори о Пашићу, Рајс упозорава да је опасно од таквог човека направити национални мит. Ми као људи из овог времена можемо да набрајамо које смо све митове имали у Србији после Пашића и да је свако стварање таквог мита за нас било више него опасно јер нас је гурало у све већу невољу и беду. Та склоност да се направи мит од некога ко то, не само да не заслужује, већ не би смео то да постане, је једна од врло препознатљивих ствари које је онда Арчибалд Рајс поставио као идеју. Њу можемо да тумачимо нашим данашњим асоцијацијама, а имамо их и превише за последњих 70 година.

Рајс каже: „Изаберите неке људе за које знате да су паметни, мудри и да су земљи одани, и нека вас усправе до новог, стварног почетка”. То је, речито, чињеница која нам апсолутно недостаје јер се 1945. године промена десила насиљем. Прелазак на вишестраначки систем 1990. десио се привидно, а прелазак на демократију 2000. се десио недовољно, тако да ми ниједну од тих промена нисмо имали као неки стварни

почетак већ као наставак свега онога што је лоше и на више или мање насилан начин обрачун са онима који мисле другачије. То је једна од чињеница која онемогућава стварни нови почетак. Он и по Рајсу захтева пре свега снагу, веру и жељу да се од истине не сме бежати, да се она никако не сме скривати.

Интересантно је да се и Рајс осврће на појаву која је и данас врло актуелна: апатриди?

– Рајс у критици српске интелигенције 1928. године говори о људима који су одлазили у иностранство због немогућности да у таквом окружењу стварају оно што су хтели, који су били добровољни изгнаници да би имали могућности да стварају. Однос који је српска јавност, пре свега стручна и научна, имала према Николи Тесли то најбоље показује. Он је 1892. био предложен за „правог члана” Српске краљевске академије наука и уметности и требало је да прођу деценије да би 1937. био проглашен. Шта би се десило да је Тесла за то време умро, што се могло десити? Он у том случају никада не би постао српски академик, а то је постао захваљујући својој дугочекности. То је недопустив однос који ми имамо према неким значајним личностима, на шта је указивао и Рајс. Не треба заборавити да је он био један од водећих криминолога свог времена. На универзитету у Лозани је основао катедру за криминологију и у Србију је дошао као врхунски стручњак и 1915. године значајно утиче на промену односа према Србији када је приликом сведочења у Паризу о злочинима које је аустроугарска војска починила у Мачви и Подрињу над Србима, рекао да пред злочинем нема неутралности. Замислите да смо деведесетих година имали једног Рајса.

Да ли Ваше ангажовање у позоришту „Огледало” значи да вам је сцена Народног позоришта постала „тесна”?

– На сцени Народног позоришта тренутно играм у три врло дугочекне и гледане представе, а позориште „Огледало” је моја стара намера. Ми смо половином деведесетих година у Београду покренули једно истоимено позориште које је радило до 2001, а од тада до 2005. нисам могао да се бавим тиме, јер сам био на дужности управника Народног позоришта. После завршетка те дужности сам се вратио, тако да је ово нови период у животу позоришта „Огледало”. Наша намера у врло блиској будућности је да се бавимо неким од јунака или аутора који су нам повод и инспирација, а то су речито сада, у једној представи Никола Тесла и Ђоџе Станојевић, који су се срели управо у Будимпешти и започели велико пријатељство уочи Теслиног доласка у Београд 1892. године. То су затим Достојевски, Бранислав Нушић, Исидора Секулић и Милутин Миланковић. Дакле, то су неки од аутора којима намеравамо да се бавимо наредних годину и две дана. Сви они имају нешто заједничко: сви су остављени мало по страни. Достојевски није Србин, али је његова православна димензија и мисао ипак занемарена у односу на то што је оставио.

Драган Јаковљевић

Мађари и страни досељеници

Појачана нетрпељивост према странцима

Трећина Мађара сматра да досељавање странаца у Мађарску има негативан утицај на њихову земљу – показује једно међународно истраживање. Испитивање спроведено у 24 земље показује да је у Мађарској јача нетрпељивост према странцима. Ендре Шик социолог је рекао да слична истраживања стално показују исте резултате.

Мађарска је на четвртм месту према сличним истраживањима спроведеним унутар Европске уније где су испитивали становнике 24 земље.

Од 1500 Мађара 32% је одговорило да се у Мађарској погоршала ситуација од досељавања странаца. Само 11% људи сматра супротно тј. да су странци имали добар утицај по њихову земљу у поређењу са 60% мађарских грађана који су били несигурни у својим ставовима.

36% старијих грађана сматра да странци лоше утичу, то мисли чак 41% грађана са ниским образовањем. Мишљење Мађарских грађана је да су странци имали јак утицај на мађарску културу. 29% Мађара сматра да је доласком странаца обogaћења мађарска култура док је 43% грађана мишљења да то има негативан утицај по мађарску привреду.

Слична истраживања показују да је у Грчкој, Португалији и Естонији најача нетрпељивост према странцима. Половина Грка, 40% Португалаца је мишљења да странци имају негативан утицај на њихову земљу. На Исланду, у Финској, Шведској и Пољској од десет испитаника један до два сматра да досељеници више негативно утичу.

Ендре Шик социолог сматра да су и ранија истраживања у Мађарској показала да постоји јака нетрпељивост према странцима. Социолог сматра да је један од могућих узрока то што је мађарско друштво јако хомогено. Процентуални однос странаца је мали, због чега грађани Мађарске немају са њима непосредно искуство. Други могући разлог је економског карактера: појачани страх од промене система у Мађарској, због чега су људи склони да међу странцима траже кривце.

Ендре Шик сматра да су резултати истраживања овакви због тога што су Мађари склони да кажу отворено своје мишљење док је политички коректно истраживање много прихваћеније у другим земљама. Мађарски грађани са високим образовањем нису склони да отворено кажу своје мишљење али и код њих постоји одбојност према странцима.

Јанечко Ката „Origo“
Превод: Жаклина Богдановић

И зложба у музеју ликовне уметности, посвећена чувеном мађарском краљу Жигмунду Луксембуршком, врло је интересантна, репрезентативна и јако богата. Поред многих изложених драгоцености, које су власништво мађарских музеја, има и других које је музеј – за ову изложбу – наручио од многих чувенијих музеја из познатих европских градова међу њима; Дубровник, Загреб, Прага, Брна, Братислава, Рима, Торина, Беча, Берлина, Минхена, Нинберга, Дрезде, Париза, базела и других.

За све оне који воле не само историју него и сликарство, кипарство, дивне црквене реликвије и фантастичне рукотворине, прве половине XV века, ово погледати велики је доживљај. Знајући да је онај педесетогодишњи период владавине Сигисмунда (1387-1437 године) врло интересантан у нашој историји, мислио сам, боље речено био сам уверен, да ће на овој изложби, и у објављеном каталогу бити барем нешто и о оним српским владарима – кнез Лазар, деспот Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ Бранковић – који су у Србији били на власти у периоду владавине Сигисмунда.

На велико изненађење на изложби сам пронашао само једну реченицу где се спомиње да је на свечаном пријему у краљевом двору, одржаном 20. маја 1412. године, поред многих владара, дипломата, свештеника, причева и грофова (све по имену) присуствовао и босански краљ и српски деспот (без имена).

Пре свега честитам мађарским стручњацима који су организовали ову фантастичну изложбу; даље сигуран сам да и они јако добро знају све оно што ћу ја у овом кратком чланку напоменути. Баш ради тога не могу да схватим ради чега су на изложби и у каталогу потпуно изоставили „заборавили“ између осталог три важна догађаја:

1. Убрзо после битке на Марици (1317) од средине осамдесетих година XIV-ог века

Турци су на Балкану постали врло активни и агресивни. У новонасталој ситуацији, знајући намеру Турака, кнез Лазар је потражио помоћ код својих суседа; међу њима и код мађарског

Изложба о Сигисмунду Луксембуршком

краља Сигисмунда, који је дошао на власт две године пре Косовске битке и који је већ тада имао добро организовану и добро наоружану армију. Посредством свог зета Николе Гаре кнез Лазар је понудио да призна врховну власт Сигисмунда, и да тако Срби и Мађари заједничким силама зауставе турски продор. Сигисмунд је то примио али нажалост до склапања уговора није дошло. Слажен се са оним историчима који кажу да је ово била велика историјска грешка. Ако би се тада Мађари и Срби ујединили у борби против Турака онда вероватно не би дошло до трагедије на Косову, а 137 година касније до мађарске трагедије на пољу Мохача.

2. После Косовске битке, схвативши опасност даљњег продора Турака, краљ Жигмунд већ у јесен 1389. године креће са великом армијом у Србију и продире дубоко све до центра Шумадије. Од тада па све до краја XIV-ог века Мађари покушавају да постану господари Србије, Босне и Бугарске; воде тешке борбе против Турака, већином на територији Србије. Познато је да се је тада – војнички и економски ослабљена – Србија нашла у врло тешком положају, између Турака и Мађара и на крају била присиљена да прими на себе вазалске обавезе према Турској. Значи, силом прилика, кнегиња Милица признала је врховну власт султана Бајазита, обећала му давање помоћне војске за случај ратовања. Тако Срби под вођством Стефана Лазаревића учествују у свим великим биткама на страни Турака, међу њима: битка на Ровинама 1395. године где је погинуо и Краљевић Марко, битка код Никопоља 1396. године против угарског краља Жигмунда, битка код Ангоре 1402. године против Тимур-Ленкових Татара. У овој битци турски султан Бајазит је доживео

катастрофалан пораз. Исход ове битке доноси свим балканским народима велико олакшање. Стефан Лазаревић ослобађа се турског вазалства и тражи могућност савеза са Мађарима. С друге стране, након више од десет година успешних и неуспешних битака против Турака, можда је и Жигмунд Луксембуршки дошао до закључка да је направио грешку што, пре Косовске битке, није подржао предлог кнеза Лазара. Така изгледа да су у новонасталој ситуацији, и у исто време и српски и мађарски политичари – који су тада били на власти – схватили да је дошло време нове војничке и политичке оријентације. Убрзо је дошло до споразума између Стефана и Сигисмунда према коме: Стефан Лазаревић признаје врховну власт краља Жигмунда а за то му краљ предаје огромна имања: Београд са целом Мачвом, више од 130 села и градова, неколико рудника, у Будиму недалеко од краљевског двора изградили су му резиденцију. Након склопљеног уговора, који није био повољан за обе стране, Срби и Мађари више од 20 година успешно се боре против турске агресије.

3. Будући да Стефан Лазаревић није имао деше морао је да се побрине за свог наследника. Његов избор је пао на Ђурађа Бранковића. Наследство је проглашено на државном Сабору у Сребреници, и било примљено са одушевљењем. И са краљем Жигмундом Стефан је то без потешкоћа решио на састанку у Тати, маја 1426. године. Жигмунд је пристао да призна Ђурађа Бранковића али је тражио да му се, после Стефанове смрти, врате: Београд, Мачва и важна тврђава Србије, Голубац. На тај начин он би држао под својим надзором и у својој власти најважније градове на Сави и Дунаву (на територији Србије) и тако обезбедио Мађарску од турског изненађења. Након смрти Стефана Лазаревића (1427. године) обе стране се придржавају уговора склопљеног на Тати и тако још пуних десет година, све до смрти Сигисмунда (1437. године) Срби и Мађари су савезници у борби против турске империје, која је тада била главни непријатељ не само Мађарске и Србије него и свих народа Европе.

Др Бошко Колунџија

ИЗ НАШЕ

ИСТОРИЈЕ (20)

Расап

Бугарско освајање и пустошење Србије изазвало је снажан одјек у Византији. Цар Константин VII Порфирогенит је забележио гласове који су се проносили по Царству, да је Србија сасвим опустела и да је у њој остало само педесет људи који живе од лова. Иако је учени цар био савременик ових збивања, ипак треба претпоставити да је ова тврдња претерана, али свакако сведочи о невероватно великом страдању земље. Из једног византијског житија се види да су Бугари слично поступили и у Тракији, јер се и тамо говори о опустошеним градовима и напуштеним селима.

Србија је, дакле, после скоро читавог столећа успешног отпора, 924. подлегла бугарском освајању. То можда и није изненађујуће ако имамо у виду да је Бугарска за то време од осредње државе постала највећа сила на Балкану којој је и Византија плаћала данак, док је Србија остала приближно истог обима и снаге као што је била у време кнеза Властимира.

Освајањем Србије, Симеонова Бугарска се тад граничила са Хрватском па је бугарски војсковођа Алобоготур провалио и у земљу Хрвата, али је тамо био поражен, или како К. Лиречек каже, „пропаде са читавим својим одредом”.

Српске кнежевине у Приморју су остале поштеђене од бугарског освајања. Динарски плснински масив је био тешко проходан за бугарске коњанике па у том правцу и нису вршили напоре. Но расуло које је настало у континенталним деловима Србије довело је и до политичког распада земље. Паганија, тј. Неретљанска област се тада поново осамосталила, а неко време су били самостални и травуњански кнезови. Из оквира травуњанске кнежевине су се, изгледа, у то време извојили Конавли. Описујући географски положај словенских кнежевина на Балкану, цар Константин Порфирогенит изричито каже да је земља Конавли под кнежевином Травунијом. Али је, с друге стране, из његовог времена сачуван попис владара у којем се поред архонта (кнеза) Хрвата, Срба, Захумљана, Травуњана и Дукље, спомиње и архонт Конавала. Тај такозвани **Спис о церемонијама**, у којем се налазе горње набројане, такође се приписује цару Константину VII Порфирогениту.

Захумски кнез Михаило Вешовић, који је раније био бугарски савезник, после бугарског освајања Србије се почео приближавати Византији. Доуше 926. он још напада византијски град Сипонт на другој обали Јадрана, али се после смрти бугарског цара Симеона (927) потпуно приближио Византији што се види и по томе што је добио високе византијске титуле.

Предраг Степановић

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Дан комшија

Ебаш се радујем што доживех да видим како се Европа барем у нече-му угледала на, колико до јуче, примитивне јужњаке. Део тог „примитивизма” у виду деценијама запостављене бриге за први комшилук, негде се усваја врло стидљиво, али се богами понегде у томе поприлично одмакло. Да са њом самом ипак нешто није у реду, Европа је схватила оног тренутка када је у свој календар унела Дан комшија. ТВ рекламама у којима се грађани позивају да провере шта им је са суседима уколико примете да их данима нема, становништво у Мађарској се тек психички припрема за суочавање са чињеницом да ипак не живимо сами, већ поред некога. Другде по Европи је новоустановљени празник дао знатно опипљивије резултате. Некима се свидео на га славе и два, три пута годишње. Различити називи и термини, али садржај исти: разбити отуђујућу атмосферу модерних градова.

Почело је тако што су, нарочито млађе породице кренуле да се удружију у „групе за солидарну куповину”, па да директно од произвођача купују поврће, месо, уље и друге кућне потрепштине, знатно јефтиније него у трговинама. Онда су настале „банке слободног времена”, где комшије на смену једни другима причувају децу, обилазе старе родитеље или заливају цвеће лети, када за то имају слободног времена. Свако на табли у холу куће напише када је слободан или када му треба помоћ, па се направи списак дежурстава. Када их је то зближило, отишли су и даље, стварајући присну комшијску атмосферу. Европа се, дакле, најзад „узела у памет” и без турске кафе, која је за неке од нас од вајкада била чаробна формула за стварање и одржавање такве присности.

Кажу да су сада на цени комшије које на скуп донесу неко егзотично јело из краја одакле потичу, па се онда расправља о њиховој храни, обичајима, култури, све уз неизбежну дегустацију, а често и уз песму. А ако се ту нађе неко из Африке, ко уме да свира и пева, и да својим ритмом раздрма комшије, онда благо свима. После таквих сусрета, не постоје предрасуде и нико није странац. Сви су једнаки и сви су људи. Та „зараза” не хвата само станаре многољудних зграда и блокова, него и господу из елитних насеља, само што се та комшијска елита састаје по ресторанима. Није важно где, само да комшија комшији поново постане – комшија.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

Најдел Кенеди у Србији

Британски уметник и један од најзначајнијих виолиниста данашњице Најдел Кенеди одржао је два концерта у Србији. Кенеди, који је свирао у пратњи Симфонијског оркестра РТБ-а, одржао је концерт 15. јуна у Београдском „Сава центру”, док је 17. јуна први пут у каријери свирао у Нишу. Концерт у Нишу је имао хуманитарни карактер, а сав приход намењен је тамошњем породилишту. Тим поводом Најдел Кенеди је рекао да му је веома драго што је по шести пут свирао пред српском публиком и да су се овог пута на репертоару нашла дела пољских композитора.

Награда „Васко Попа”

Дванаести добитник престижне награде за поезију „Васко Попа”, за 2005. годину, и уједно и прва песникиња која је овенчана овим признањем је Радмила Лазих за песничку књигу „Зимогрозица” (Народна књига, Београд, 2005). Ову једногласну одлуку саопштио је жири у саставу Душко Новаковић, председник, Васо Павковић и Владимир Коцић. Поред „Зимогрозице”, у најужем избору биле су и поетске збирке Ненада Милошевића „Песме са Саве и Дунава” и Дејана Илића „Квадрат”. Образложење жирија прочитао је Душко Новаковић, нагласивши да више од три деценије поезија Радмиле Лазих припада острву одважног певања, а да сама песникиња улази у пробрани ред стваралаца и интелектуалаца који су опуномоћени да упуте читалачком уху „баш ове речи, а не неке друге”.

Алек Вукадиновић добитник награде „Јефимијин вез”

Централна свечаност овогодишње манифестације „Јефимијини дани”, која се већ шеснаест година одржава у манастиру Љубостиња под покрови-

тељством Скупштине општине Трстеник и Културно-просветне заједнице Србије, била је и велико песничко приношење поштовања првој српској поетеси, и вапај због голготе коју и данас проживљава српски народ. Вечерњи наступ песника у порти манастира Љубостиња, добитника награде „Јефимијин вез” Алека Вукадиновића и београдског ансамбла „Ренесанс” били су дирљиво хармонични.

Изложба Цилета Маринковића

После пет месеци, колико је прошло од представљања изложбе цртежа у галерији „Хаос”, Милан Циле Маринковић отворио је 19. јуна самосталну изложбу у Музеју историје Југославије. Изложбом која сажима 20 година уметничког стваралаштва отвара се и нова галерија овог музеја. Циле Маринковић представио је слике настајале од 1986. године, до најновијих дела, укључујући и она која су из Париза донета специјално за ову прилику и која београдска публика није имала прилику да види. На отварању је приказан и видео материјал припремљен у студију Горана Паскаљевића, посвећен раду домаћег уметника, а композитор Иван Јевтић припремио је и „музички портрет” за Цилета под називом „Урнебесна увертира”.

Изложба у Конаку кнегиње Љубице

У Конаку кнегиње Љубице приређена је изложба слика и цртежа из колекције пољског галеристе Пјотра Новицког. Изложба је названа „Ессе Ното: Фигура у пољској уметности од половине 20. века до данас”. Н према слици „Ессе Ното” Марјана Чапле из његовог циклуса „Мистерија четворокраке фигуре”. Комесар изложбе је Јоахим Соколски, а куратор Сармен Белгаријан. Колекција Пјотра Новицког састоји се из више стотина уметничких дела, а београдској публици аутор је представио дела која се односе на представљање људске фигуре у пољској уметности у последњих неколико деценија.

...И

ТАЧКА

Сусрет песника М. са плавом кравом

Песник М. је – шетајући пре неки дан Централним булеваром града Б. – изненада сусрео једну краву, сасвим обичну плаву музару, како спокојно шеће најприметнијом улицом града, на сред пута, док возачи трубе и заобилазе је у великом луку, те је одлучио да јој се придружи, пошто је крава чинила управо оно што је он одувек желео, али није имао смелости да уради, те се сад искрено поштидео, јер је видео да је оно што је он сматрао немогућим, опасним по живот, сасвим проста ствар, може то и једна обична крава, пробио се кроз реку аутомобила, стао крави раме уз раме и кренуо са њом у велику авантуру, која је трајала све до првог моста, где су им полицијаци и ватрогасци препречили пут, плаву краву одвели у непознатом правцу, а песника привели на информативни разговор да им објасни своје посве необично понашање, прегледали су га чак и лекари, али нису успели да открију ништа необично, сем што су установили да се и у њима често јавља жеља да учине нешто ирационално, попут поетске шетње у друштву једне краве на сред централног булеvara, па су зато исцрпљеног песника, коначно, пустили кући да се одмори и да напише кратку песму о овом несвакидашњем доживљају, коју овде доносимо:

Треба понекад бити крава

Треба понекад бити крава,
али она права, плава,
безбрижна и света,
која одважно шета
сред градског промета.

Милан Степанов

МАТИЦА НА ДЛАНУ**Велико споро срце**

И Србија је, најзад, признала Црну Гору. Одговарајући на критике због чега се оволико каснило са неминовним потезом Зоран Лончар, министар за државну управу и локалну самоуправу, изјавио је да је тек 5. јуна Скупштина Србије констатовала самосталност Црне Горе чиме су створени услови да се она и призна као независна држава.

Србија је можда спора, али је ипак правна држава. Чак правичнија него што су то многи очекивали, а нарочито Брисел, који је нудио посреднике у преговорима Београда и Подгорице. Најосетљивије питање, дакако, представљали су држављани Црне Горе са пребивалиштем у Србији, на којима је лако могао да се излије бес због изневерених очекивања на црногорском референдуму. Оно што заиста охрабрује, и званичном Београду доноси велике поене, јесте одсуство осветољубивости и предусретљивост која је показана према новој категорији грађана. Вест гласи да ће Црногорци који живе у Србији моћи да узму и држављанство Србије. У доношењу одлуке о двојном држављанству влада се руководила чињеницом да су држављани Црне Горе који имају пребивалиште у Србији до сада живели у једној држави и да раздвајањем Црне Горе ни на који начин не би требало да трпе личне последице. Да је љутња због одвајања Црне Горе заиста била братска, дакле она која се на крају мири и не компликује ситуацију, сведочи и ре-

шење за положај друге проблематичне групе, која је такође могла да настрада – реч је о студентима из Црне Горе. Њима је, наиме, омогућено да се у Србији школују под потпуно истим условима као и држављани Србије, што значи да се у њиховом статусу неће ништа мењати, иако је то након одвајања Црне Горе било најављено. „Већ више од једног века постоји традиција да се студенти из Црне Горе школују у Србији и показало се да из те традиције постоје само позитивни резултати. Руководећи се тим искуством влада је донела овакав закључак. И студенти из Републике Српске имају иста права као наши студенти. Став је владе да оваква политика треба да буде настављена”, рекао је министар Лончар.

Црногорски режим је, уз опаску да је признање из Београда дошло тек после признавања од стране великих сила, поздравео одлуку српске владе. Званична Подгорица је искористила прилику да од црногорске опозиције затражи „једно велико извињење грађанима и Србије и Црне Горе”. „Опозиција треба да се извини грађанима, јер су крајње неосновано претили да ће се после проглашења независности Црне Горе и Србије увести дупли визни режими, да ће се погоршати статус студената и наступити егзодус црногорских и српских држављана из једне у другу државу”, подсетила су подгоричке власти. Опозиција, међутим, каже да је „Србија по ко зна који пут показала своје велико срце” и то онима који су на њен рачун „изручили најпрљавије оптужбе отада она постоји”. Што се саме одлуке српске владе тиче, она неће променити став црногорске опозиције која резултате референдума једноставно – не признаје.

ОКО**ПЛАНЕТЕ**

Ненајављена посета Џорџа Буша Багдаду

Нема повлачења из Ирака

На конференцији за новинаре након повратка са своје ненајављене посете Багдаду, амерички председник Џорџ Буш је изјавио да су Ирачани уплашени да ће Америка изгубити своје нерве, и упозорио своје политичке противнике да би свако рано повлачење америчких трупа било сметња за антитерористичке напоре и да би угрозило безбедност САД.

Буш је обећао да ће послати америчке дипломате у Европу, Азију и на Блиски Исток како би се извршио притисак на земље да пошаљу обећаних 13 милијарди долара за реконструкцију Ирака. До сада је исплаћено само три милијарде долара, а неки донатори су изразили забринутост да ће њихов новац бити утрошен на безбедност, а не на изградњу земље. Наговештавајући повратак стратегије која ће потврди-

ти успех његове партије из 2004, Буш је изјавио да је уверен да је његов курс у Ираку исправан и заветовао се да ће и даље „разговарати о томе”.

Председник САД је изјавио да је осетио опипљив напредак у Ираку, али и оценио оправданим међународну забринутост поводом третманом затвореника у америчком затворском центру Гвантанамо беју на Куби. Буш је признао да је забринут због слике о својој земљи у иностранству, посебно у светлу недавних самоубистава тројице затвореника у Гвантанамо беју. „Волео бих да се тај затвор угаси”, изјавио је Буш, али и брзо додао да гашење затвора није изводљиво у ближој будућности. „Изазови су још велики”, изјавио је Буш и додао да ће „ти изазови захтевати више жртвовања и стрпљења”.

У међувремену, у Багдаду је почела реализација амбициозног плана премијера Нурија ал Маликија који има за циљ смањење напада у престоници. У оквиру плана на улицама Багдада распоређено је 75.000 ирачких трупа и полицајца. Буш је похвалио ирачког премијера за његов допринос у изградњи поверења у ирачке снаге безбедности.

САД опасније за мир у свету него Иран

Шестогодишња владавина Џорџа Буша толико је нанела штету имици САД код народа у свету, да они сада виде Вашингтон као већу претњу за мир у свету од Техерана, показали су резултати најновијег глобалног истраживања јавног мњења. Анкета вашингтонског Пју истраживачког центра у којој је учествовало 17.000 људи у 15 земаља између марта и маја, показала је да су људи забринуте због америчког присуства у Ираку више него због нуклеарних амбиција Ирана. У извештају Пју центра каже се: „Упркос растућој забринутости поводом иранских нуклеарних амбиција, америчко присуство у Ираку је навођено као већа опасност него Иран. Имици САД у већем периоду у двадесетом веку био је релативно позитиван, редовно је идентификован са демократијом и људским правима.

Али чак и у Великој Британији, блиском савезнику Вашингтона, наклоњеност САД је опала са 83 одсто колико је било 1999. на 56 одсто ове године. Слично је и у Француској где је имици САД опао са 62 одсто на 39, у Немачкој са 78 на 37 одсто, у Шпанији са 50 на 23 одсто. У муслиманским земљама са којима САД традиционално имају добре односе као што је Турска, која је чланица НАТО и Индонезија, такође је забележен пад уледа САД. Тако је у Индонезији имици о САД опао са 75 одсто на 30 одсто, док је у Турској са 52 одсто на само 12 одсто. Као део укупног опадања америчке подршке, истраживање је такође показало смањење подршке америчком рату против тероризма, чак и у земљама као што је Шпанија где рат против тероризма подржава само 19 одсто иштинаника.

ТЕКУЋА**ТРАКА****Коштуница – Путин**

Председник Владе Србије Војислав Коштуница боравио је у Русији где је разговарао са председником Владимиром Путином. После сусрета Коштуница је изјавио да постоји велики степен подударности у ставовима Москве и Београда о начину решавања питања статуса Косова и Метохије. Путин је с пажњом саслушао аргументе да се до решења статуса јужне српске покрајине мора доћи поштовањем правила и принципа на којима почива међународни правни поредак. Путин је, према речима премијера Коштунице, подржао принципијелан став који је Србија заузела.

Анан тражи компромис

На Косову неће бити прогреса без компромиса, истиче се у извештају генералног секретара УН Кофија Анана о ситуацији на Космету и разговорама о будућем статусу српске покрајине под међународном управом. Позивајући и Београд и Приштину да покажу већу спремност на уступке, он је замерио косовским Србима што се не укључују у рад привремених институција, јер им остаје изван тих органа „неће донети никакву корист” и заправо „негативно утиче на њихову способност да остваре значајан напредак живота заједнице”.

Нови шеф Унмика

Холандски дипломата Питер Фејт главни је кандидат за новог шефа Унмика, са чијег чела одлази Серен Јесен-Петерсен. Фејт ће вероватно бити последњи изасланик УН у овој српској покрајини, јер би мисија Унмика могла да буде окончана до лета 2007. године. Холандски дипломата добро познаје ситуацију на Косову и у региону, а тренутно је шеф посматрачке мисије у индонезанској провинцији Аче, у којој је 29-годишњи сукоб између хришћана и муслимана прекинут уз посредовање Мартија Ахтисарија, садашњег специјалног изасланика УН за преговоре о Космету.

Бугари неспремни за ЕУ

Готово половина Бугара верује да Бугарска није спремна да приступи Европској унији идуће године због тога што бугарски лидери немају политичку вољу да до краја спроведу реформе. Према истраживању државне агенције НПОЦ, 48 одсто Бугара мисли да ова земља није спремна за улазак у ЕУ, у односу на 37 одсто оних који сматрају да је Бугарска спремна за Европску унију. „Бугари су скептични, јер нису убеђени да политичари чине довољно како би припремили земљу за улазак у ЕУ”, рекла је за Ројтерс директор агенције НПОЦ Лилиа Јорданова.

Шпанци се правдају

Шпански премијер Хосе Луис Родригес Сапато изјавио је да влада Шпаније није знала да је америчка Централна обавештајна служба евентуално користила шпанске аеродроме приликом трансфера осумњичених терориста. „Ни ја, као председник, ни сама влада, нисмо дозволили нити смо знали за такве летове”, рекао је Сапато. Специјална комисија европског парламента подржала је ове недеље оптужбе на рачун америчке ЦИА, у којима се наводи да је она киднаповала и илегално привођала особе осумњичене за тероризам које је потом пребацивала у земље у којима су мучени.

Олмерт условљава помоћ ЕУ

Израелски премијер Ехуд Олмерт изјавио је да је спреман да подржи напоре ЕУ у циљу давања помоћи Палестинцима, под условом да новац не буде искоришћен за исплату плата радницима у палестинској администрацији. Француски председник Жак Ширак је пре неколико недеља апеловао на међународну заједницу да оснује један новчани фонд на Западној обали за исплату плата Палестинцима.

ЕКО

НОМИЈА

Најексклузивнија локација у Београду постаје пословни центар

Потписан уговор о изградњи Прокопа

Генерални директор канадско-кипарске компаније Тригранит Дивелопмент Корпорейшн, Тод Коуен и генерални директор Железнице Србије Миланко Шаранчић, у присуству српског министра за капиталне инвестиције Велимира Илића, потписали су прошле недеље у Београду уговор којим је најављен почетак дуго очекиване изградње железничке станице Прокоп.

„Изградња Прокопа једна је у низу великих инвестиција које је Влада Србије најавила приликом свог формирања. Након пресељења главне железничке станице на ту локацију престоница ће добити савремену и модерну железничку станицу са великим комерцијално-пословним комплексом. То ће омогућити да се у центру Београда ослободи око 80 хектара најексклузивнијег земљишта у савском амфитеатру, који би, након изградње потребне железничке инфраструктуре, инвеститорима био понуђен под повољним условима”, нагласио је министар Илић приликом потписивања поменутог уговора.

Генерални директор Тригранит корпорације Тод Коуен рекао је да је свеже потписаним уговором предвиђено да његова фирма заврши изградњу београдске железничке станице и тиме стекне право на коришћење 128.000 квадратних метара пословног простора на тој ексклузивној локацији. „Коначни уговор требало би да буде потписан до краја септембра, а одмах након тога почела би изградња, која би требало да буде завршена у року од две године”, казао је он. Генерални директор Тригранита је истакао да ће његова грађевинска корпорација ангажовати бројне српске грађевинске фирме за извођење радова и најавио да ће поменути извођачи бити пажљиво одабрани на тендеру.

Вето ЕБРД елиминисао Мостоградњу

Министар за капиталне инвестиције Србије Велимир Илић изјавио је прошле недеље да Европска банка за обнову и развој неће финансирати изградњу моста на Дунаву код Бешке, ако Мостоградња буде извођач радова. Он је истакао да је ЕБРД ставила вето на избор Мостоградње за победника тендера, због биланса у којем су дати лажни подаци о предузећу.

Мостоградња „силеџијски” жели да добије посао који банка неће да финансира, а банке су пронашле да је та фирма лош извођач радова, пошто сви објекти које изгради морају да се обнављају после 10 до 15 година, истакао је Илић и додао да у ЕБРД сматрају да је инжењеринг у Мостоградњи лош.

Генерални директор Железнице Србије Миланко Шаранчић обавестио је присутне новинаре је да је изградња објеката на плочи Прокопа само прва фаза у изградњи након које ће бити уређен простор око станице, а затим изграђени објекти на простору Савског амфитеатра, на месту старе станице. Шаранчић је нагласио да ће за изградњу Прокопа, који спада у ред највећих текућих пројеката у Југоисточној Европи, бити издвојено отприлике двеста милиона евра.

Станица на 128 000 квадрата

Генерални директор Тригранит корпорације Тод Коуен рекао је да је свеже потписаним уговором предвиђено да његова фирма заврши изградњу београдске железничке станице и тиме стекне право на коришћење 128.000 квадратних метара пословног простора на тој ексклузивној локацији.

КРИВО

ОГЛЕДАЛО

Уколико се прогнани Срби не врате у Хрватску, за двадесет година у овој бившој југословенској републици биће више православних цркава него верника. Више од 300.000 Срба из Хрватске је у избеглиштву, углавном у Србији. Остали су углавном старији људи. Они полако умиру и ако се настави овакав демографски тренд имаћемо проређено српско становништво у свим епархијама СПЦ у Хрватској.

митрополит загребачко-љубљански Јован

Изборна процедура је намерно искомикована и нема шансе да се избегне катастрофа. Након гласања, локалне харамбаше вратиће се оружју: ДР Конго ће бити распарчан као што се то десило Југославији. Светске силе управо то и желе, јер ће тако лакше моћи да контролишу земљу.

Валентин Мубаке,

председник Националног комитета Уније за демократију и друштвени прогрес, главне опозиционе партије у Конгу

Мој први посао у животу био је сезонски, летњи посао на бензинској пумпи у Женеви када сам имао 13 година. Напојнице су биле добре, нарочито када бих добро очистио шифершајбне мојих муштерија. Још увек бих могао да се бавим великим пословима, али сам концентрисан на ствари код куће. (...) Моје знање српског сваког дана напредује. Морам да признам да наш језик није лак за некога коме је насилно одузето право да живи у земљи својих предака. Драго ми је да сам сада код куће, у нашој земљи Србији. Сваког дана учим нове фразе и речи и волим Србију.

принц Александар Карађорђевић

УГАО ЗА

СМЕХ

Афоризми

До недавно је за истином копао, а сад као да је у земљу пропао.

Кад муљ исплива, горе је дно.

Путеви нам се разилазе, судар је неизбежан.

Још нам само ви фалите па да ништа немамо.

Ако бесмртници овако наставе, сутра ће и дан жалости бити празник.

Прво су стекли туђе поверење, а потом и све остало.

Хвала вам за све што нисте учинили за мене.

Имате једну олакшавајућу околност, могли сте да budete и гори.

Једни исти се увек извуку, остали су срећни добитници.

Побегао сам у себе али су ме и тамо нашли.

Попео ми се на главу и сече грану на којој седи.

Учиниће све што је у моћи његових пријатеља.

Они што пређу преко свега – иду даље.

Повијте се, исправљају се неправде.

Најбрже се пење низ длаку.

Подмазују га, подмазују, а он рђа, па рђа.

Што ти је живот – тражиш од правде руку, добијеш ногу.

СРПСКА

ПОШТА

Двадесет година после

Јуче сам био у Лазаревцу на прослави 20 година од матуре. Мој друг из школске клупе такође живи у Новом Саду, па смо заједно сели у аутомобилску клупу и одвезли се пут давних ђачких дана. Мој друг из школске клупе зове се Паки. Он има црну косу и добро вози. Покушавамо да набројимо све школске другове, али нема шансе. Мушкарце је лако пребројати, било нас је шест плус један: нас двојица, Воја Босанац, Дуле, Шакал, Буђони и један Зоран што је покојни. Остало су биле девојчице, девојке, жене. Њих не можемо да се сетимо. Свега неколико. Оних којих се ја сетим, Паки се не сећа, и обратно. Што значи да смо о другарству водили рачуна на време. Било је, наравно, и неких удавања, сукоба интереса и слично, али све се то превазишло. Гледам како је Паки оседео. И док се чудом чудим већ стижемо у Лазаревац.

И Воја Босанац је оседео. И Дуле. Остали деца ни су дошли. Што се другарица тиче, све оне користе квалитетну фарбу.

Ред је налагао да нас разредни старешина Милојка К. прозове у школи, па да после идемо у кафану. Цабе смо куцкали на стакло и дрмусали браве образовне установе. Никога није било да не пусти унутра. Иако је наш ритуал био унапред договорен и најављен. У Србији се на форму не да ни пребијене паре. Могли смо само да се сликамо.

Нисмо се много променили, каже нам разредна. Она је стара жена и не види добро. Али и даље звоца као некад.

Нема везе, каже Дуле организатор, прозивка може да се обави и у кафани. То и јесте логичан избор. Наметнут, али логичан. Ако бих своје досадашње дане пребројао објективно и без устручавања, лако бих дошао до поражавајућег резултата да сам у кафани провео много више времена него у школи. Што и за остале важи. Зато смо сели у „Ловац”, наручили алкохолна пића, гледали с неверицом једни у друге и прозивали се као некад. Што се мене лично тиче, ја сам се тамо појавио као правни наследник Самог Себе, али је моја промена идентитета ипак изазвала мање смеха од чињенице да сам тек прошле године положио возачки испит. Кад су, пак, схватили да више не пушим, и да сам цигарете оставио пре три лета, пурњајући око мене и гледајући ме подозриво кроз облаке дима – били су убеђени да сам (у Мађарској) стварно полудео.

У то је и „музика” стигла, и поставила звучнике. Један су окренули према мени, ваљда да ми неутралишу звуке. Тако смо мало седели, роштиљ је био људски (добар), тили и кркали, односно викали кад нам је било до разговора.

Срећа да Паки недељом има тезгу на Најло-ну (пијаца у Новом Саду) па ме пред поноћ одвукао у кола и одвезао одавде, иначе би ујутру био на мети комуналне службе.

Као наш професор филозофије. Мада незван прикључио се прослави. Већ је био урнисан (спреман за урну) од тива и ракије, али је у труплу још било места за есенцијално. Сећам се како је изгледао пре 20 година. Моћно и обећавајуће. Те 1986. године Југославија је била на прагу Европске уније. Будућност је била светла, готово заслепљујућа. Све док мудрацима није пао мрак на очи.

Братислав Вељић

Претплатите се на СНН

Поштовани читаоци,

У овом броју СНН-а достављамо вам уплатнице на 4000 фт. којима можете продужити претплату на наш недељник.

Читаоци који евентуално нису добили уплатнице, могу их подићи у просторијама СДС-а, Улица Нађмезе 49, код Милице Вукајловић у преподневним сатима. Телефон: 269-11-09.

Редакција

Дан села у Ловри

Одржаће се 1. јула 2006. године

У оквру целодневног програма организоваће се разна такмичења, програми за децу и такмичење у кувању специјалитета. Гост вечери биће Зорица Марковић, извођач народних песама из Србије

Путовање

на грабовачку храмовну славу

Сегединска месна српска заједница организује путовање за Грабовац, на храмовну славу, која ће се одржати 16. јула текуће године.

Аутобус полази из Деске 16. јула у 6.00 сати.

Пријављивање за пут код дешчанског свештеника Светомира Миличића, односно код Наде Недучин-Добози (Сегедин 06-62-310-195)

Будимпештанско славље на Ланчаном мосту

Одржаће се 24. и 25. јуна

У оквиру целодневног програма наступиће музичке и фолклорне групе.

24. јуна са почетком у 12 сати је јужнословенска плесачница на којој свира оркестар „Коло“

Изложба савремених сликара из Сомбора

У галерији „Nagy Balogh János” у Кишпешту

Представљају се сликари: Сава Стојков, Драган Стојков, Павле Блесих, Едвард Ковач

Галерија је отворена уторком, петком и суботом од 10 до 18 сати (Адреса: Budapest, XIX. Ady Endre út 57.)

„Цезвар” у продаји

Роман Драгана Јаковљевића „Цезвар” у Мађарској се може наручити на телефон издавача: 06 30 685 26 43. На подручју Србије књига се продаје у књижарама „Стубови културе”, у свим већим градовима.

Штампање књиге помогле су српске мањинске самоуправе у Геду, Будимпешти, V и XIII кварту.

Програм српског клуба у Будимпешти за месец јуни

• 22. јун – четвртак, 18 сати – Јавна трибина – Актуелни тренутак „Мањински избори”. Тему ће отворити Пера Ласић. • 29. јун – четвртак, 18 сати – тематско вече „Из прошлости рада Српског клуба”. Говори др Војислав Ласић.

Дани позоришта и културе на летњој позорници у Ловри

од 6. до 9. јула 2006.

6. јули (четвртак) у 20.30 сати
Српско позориште у Мађарској

Душан Ковачевић:

Професионалац

(тужна комедија, по Луки)

Режија: Радослав Дорић

Играју: Тибор Ембер, Милан Рус, Зорица Јурковић, Јосо Маториц

7. јули (петак) у 20.30 сати
Гостовање монодраме из Србије

Јелица Зупан:

Жене као судбине (колаж)

монодрама

Изводи: Мира Бањац

8. јули (субота) у 20.30 сати

Гостовање позоришта – Budapesti Kamaraszínház

Ката Чонгради:

Нофретете акција

(комедија у два дела)

Режија: Бела Арваи

Играју: Ката Чонгради, Роберт Гергеј, Ласло Пелиеци, Антал Конрад, Јаровинскиј Игор, Аманда Балог, Милан Рус, Јосо Маториц

9. јули (недеља) у 20.30 сати

Српско позориште у Мађарској

Јован Стерија Поповић:

Родољупци

(сећање на Ј. Стерију Поповића)

Режија: Валентин Венцел

Играју: гостујући глумци из Србије – Срђан Алексић, Лидија Стевановић, Соња Стипић

Поводом 200. годишњице рођења Ј. С. Поповића представу помаже:

Аутомна покрајина Војводина – Покрајински секретаријат за образовање и културу

Реализацију подреде помогли су:

Фондација за националну културу, Државна фондација за националне и етничке мањине, Самоуправа села Ловре

Семинар хармонике

У Сантову крајем јула 2006 године (тачан термин по договору)

Под руководством МИЋЕ ЈАНКОВИЋА (Нови Сад) по први пут се организује табор хармоникаша у Сантову.

Детаљне информације могу се добити од 3. јула на телефоне ССМ: 06 1 3315345; 2690636.

Пријаве слаати писмено на факс: 06 1 2690638 или на адресу Самоуправе Срба у Мађарској 1055 Будимпешта ул. Фалк Микше бр. 3.

Недељни лист Срба у Мађарској. Адреса: Српске народне новине, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретарредакције: Милица Вукајловић. Оснивач и издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Роцков. Финансира се на основу мањинског закона из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансијер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатницом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес КфТ. Одговорни пословођа: Ференц Ибош. –

Технички руководиоца: Карољ Сабо. ♦ Српске народне новине на Интернету: Home page: www.comp-press.hu/cnn2000 E-mail: stepanov@freemail.hu

HU ISSN 1215-072 x

Јеромонах Никодим (Богосављевић)

Православна култура и Запад (3)

Фото: Иван Јакимић

У крајњој линији ова култура прогреса има свој крај у неминуемом сусрету човека са смрћу, као што сведочи Г. З. код Соловјова: „...ако последњи резултат нашег прогреса и наше културе јесте, ипак, смрт свакога и свих, онда је јасно да је свака прогресивна делатност непотребна, да је бесциљна и бесмислена” (Соловјов). Зато се свака нада у могућности човековог стварања само унутар историје завршава „утопијом земаљског раја”: „У процесу искушења и провере, током времена се разоткрила незамисливост и неостварљивост таквог животног поретка у којем би заувек и потпуно био уклоњен извор кварежи и несавршенства” (Флоровски).

Данашње културе Европе и Америке настале су као плод дуговековног развоја духовности западног хришћанства. Реч је о процесу посветовњачења Цркве, који је започео искривљавањем изворног бого-

словља, а завршио претварањем Ватикана у државу (Видовић). Уместо да „живи квасац Цркве” оживи „мртво тесто света” (Јанарас), догодило се обрнуто: тесто државе је подржављавањем умртвило квасац Цркве. Разлике теологије Источне и Западне цркве почивају у приступу учењу о Св. Тројици. За разлику од богослова Истока који су у Св. Тројици предност давали трима личностима, као носиоцима божанске суштине, теологија Запада није ишла даље од неприступне суштине. Њихово, да тако кажемо, безлично поимање суштине имало је за последицу безлично, или индивидуално схватање човека и његовог спасења, као и посветовњачено антропоцентрично (папоцентрично) поимање црквеног јединства. Христ Јанарас поводом овога каже: „Са увођењем рационализма у теологију, Рим, као видљиво средиште монархијанског јединства Цркве,

може да наметне интелектуално потчињавање индивиду објективно доказивом ауторитету догме. А интелектуално потчињавање догми за Рим почиње да значи и могућност његовог друштвеног и политичког наметања хришћанским народима Запада – и то је прва појава тоталитаризма у Европи” (Јанарас). Религијски колективизам (римокатолика) породило је религијски индивидуализам (протестаната) (Биговић). Рационалистичка теологија и папоцентрично уређење Цркве унутрашњим духовним законитостима дају своје прве плодове на пољу уметности: „Нескривено посветовњачено визије црквеног јединства уметнички ће бити изражено величанственим катедралама готског стила, тим споменицима антропоцентричног усипињања природног ка натприродном. Ове катедрале представљају прве примере технолошког насиља

и потчињавање природног материјала човечанском уму – представљају чудесне уметничке изразе ауторитативног и сентименталистичког истицања црквене моћи и величанствености над људском јединком” (Јанарас). Протоком времена, бунтом протестаната против папског ауторитета, новим технологијама и рационалним, утилитарним позитивизмом готске катедрале су замениле Нове вавилонске куле – солитери (усамљени) – чијим именима је означен духовни темељ данашње западне цивилизације: усамљена, безлична и безимена, уплашена индивидуа, на чијем се збиру (а не заједници) гради пирамида тоталитаризма, на чијем врху је савремени либерални капитализам. Његову основу Христ Јанарас види „у захтеву западне религиозности (римокатоличке и протестантске) за непосредном, количински мерљивом и правно наградивом ефикасношћу индивидуалне побожности и морала – у овом случају: марљивости, части, нерасипности, рационалног вредновања „талената”. Рад постаје аутономан – раздваја се од конкретних потреба, односно постаје религијска обавеза, и своје видљиво оправдање и „награду” (исплативо) налази у стицању богатства” (Јанарас). Према томе, развојни лук духовности хришћанског Запада ишао је од апсолутизма папе и довео до апсолутизације економије, и имао од самог почетка и имаће је све до свога краја свој продукт и храну човека – безличну религијску и економску монаду – упућеног на рад и хедонистичко-нихилистички самозаборав.

У манастиру Петковица код Шапца

Украдене мошти свете Петке

З сада непознати лопови упали су у ноћи између суботе и недеље у цркву манастира Петковица под Цером, одакле су украли реликвијар са моштима заштитнице манастира, преподобне мајке Параскеве, у народу познате као света Петка. Провалници су однели и сребрни путир из олтара, а крађа је примећена приликом јутарње службе, после чега је алармирана полиција, која је убрзо стигла са псима–трагачима.

Према речима хаџи-игуманије Лукије, старешине манастира подигнутог на падинама виса Плешевица, на месту где се завршава планина Цер и почиње мачванска равница, лопови су ушли кроз прозор цркве окренут према шуми. На том зиду остали су трагови блатњаве рукавице једног од провалника.

„Сестре су претходне вечери око 21,30 часова виделе двојицу мушкараца. Мислили су да је реч о пчеларима, који су чести у овом крају, или да су одоцнели берачи трешања. Међутим, ујутро смо открили да је светиња украдена. Из цркве су лопови изашли такође кроз прозор, а да би се лакше попели усправили су клупу”, каже игуманија Лукија.

Манастир Петковица (километар и по од истоименог села) потиче из друге половине XIII века, а према народном предању подигао га је краљ Драгутин. Овде се чувао један делић (зглавак прста) свете Петке, који је донет још у време деспота Стефана Лазаревића. Мошти су стајале код целивајуће иконе, похрањене у реликвијару од љубљеног позлаћеног сребра, величине 25 пута 18,5 центиметара.

„Ковчежић са горње стране има прорез у облику крста, кроз који се може видети светиња. У угловима су ликови четворице јеванђелиста, а цела површина је украшена цветном и биљном орнаментиком”, објашњава игуманија Лукија.

У овом манастиру налази се и извор Свете Петке, за који се верује да лечи болести очију и помаже нероткињама. Чудотворно дејство приписује се и лози никлој из темеља цркве, код северних врата. Петковица се са правом сматра једним од највећих светилишта западне Србије, па је дрскост лопова за којима полиција од јуче интензивно трага веома узнемирила житеље овог краја.

Поуке оца Тадеја

С ве што планирамо да урадимо мора да буде са једном мишљу и једном жељом, јер Господ тражи. Да сви будемо у једномислију. Молио се Господ за то да будемо једно. А ми се стално подвајамо, и у свом породичном кругу се подвајамо. Није то добро, опет то човек хоће да се изврши његова воља. Разумем то онда кад је у кући домаћин атеиста, а деси се да Господ позове неког члана породице. Али та душа коју Господ позове мора мудро да делује. Никако не сме мислено да ратује са својим домаћином, иначе ту нема напретка. Не сме да постане разбојник који убија своје

најрођеније својим мислима и жељама. Друга је ствар ако се ми предамо Господу, а домаћин каже: „Одрекни се!” Онда ми ниси родитељ, онда ми ниси ни ближњи. Ја не могу да се одрекнем Господа, ја сам сједињен срцем са Њим, ја сам Његов и Његов божански живот је у мени; ја не могу да се одрекнем Господа, а ти како хоћеш. Али опет, не смемо ништа увредљиво да помислимо у срцу јер и најмања таква мисао ремети нам мир. У нама се стање погоршава, а код наших ближњих збоштвава. И најмања мисао која није заснована на љубави разара мир.